

Tisdagen den
26 mars 1974*Om ökad ersättning
åt funktionärer i
frivilliga försvars-
organisationer*

därigenom försvinner huvuddelen av beloppet till skatt – 50–60 procent, kanske mer. Nu är inte beskattning statsrådet Holmqvists område och jag skall heller inte ställa någon fråga till honom angående den saken. Däremot vill jag sända ett budskap till utredningen som arbetar med dessa problem. Jag önskar att utredningen beaktar skatteproblemet när den skall utarbeta sina förslag angående arvoden till funktionärerna.

Problemen kan efter vad jag förstår lösas efter olika vägar. Antingen får ersättningarna formen av skattefria premier eller också får avdrag göras för de verkliga kostnaderna eller inkomstbortfallen som vederbörande har åsamkats upp till ersättningssumman. Ersättningarna är nämligen så låga att om det skall vara någon mening med dem bör de få behållas ograverade.

Ytterligare en framställning skulle jag vilja göra till utredningsmannen. Det är att det kommande förslaget görs likformigt och allmängiltigt för samtliga frivilliga organisationer. Så är inte fallet nu. Det skulle underlätta samverkan och samarbete inom frivilligförsvaret om man kunde komma fram till likformiga och enhetliga bestämmelser.

Herr talman! Låt mig till sist ta upp frågan om bilersättning för resa med egen bil i samband med kurser och övningar. Statsrådet har lovat att inom kort ta initiativ i denna fråga och det är jag tacksam för. Men jag vill säga följande till herr statsrådet: Vore det inte lämpligt – som också frivilligutredningen Vk 66 var inne på – att ansluta denna ersättning till bilersättningsavtalet och på så sätt erhålla en automatisk justering när bilersättningsavtalet ändras? Då slapp man ifrån justeringarna i efterhand och den eftersläpning som blir följderna av det sätt på vilket saken nu handläggs.

Herr försvarsministern HOLMQVIST:

Herr talman! Jag vill gärna påpeka att jag gör mitt uttalande om att förmånerna för de frivilligt tjänstgörande skall uppmärksammas just i medvetande om att detta är en grupp som är värdefull för oss inom försvaret. Många gör ett uppoffrande och intresserat arbete. Det är rimligt att staten så långt som möjligt kan ge erkännande åt detta genom att lämna bidrag till de kostnader som är förenade med detta arbete.

Huruvida bilersättningen skulle kunna knytas automatiskt till det gällande avtalet är en fråga som jag skall undersöka. Men detta är kanske inte det väsentliga, utan huvudsaken är naturligtvis att vi därvidlag kan få en rimlig uppräknings.

Men jag vill gärna understryka vad herr Oskarson har sagt. Jag tror det är synnerligen viktigt att vi även i detta fall ser till att ersättningen ger något så när tillfredsställande kompensation för de kostnader man lagt ned.

Skatteproblemet är naturligtvis något speciellt, men jag antar att det finns avdragsmöjligheter i den mån man kan verifiera att man verkligen har haft kostnader. Men den frågan får lösas i annan ordning.

Överläggningen var härmed slutad.

Tisdagen den
26 mars 1974

*Ang. vården på
förlossningsavdel-
ningarna*

§ 6 Ang. vården på förlossningsavdelningarna

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara fru *Hambraeus'* (c) den 22 januari framställda interpellation, nr 27, och anförde:

Herr talman! Fru *Hambraeus* har frågat om jag ämnar se över rutiner och bestämmelser vid förlossningsavdelningar beträffande den första kontakten mellan mor och barn så att sjukvårdspersonalen inte hindras förändra vården efter nya erfarenheter och vetenskapliga rön.

Förlossningsvården i vårt land tar sikte på att bereda den nyförlösta modern och barnet en så god medicinsk vård som möjligt. Detta inbegriper också en god personlig omvårdnad. Jag vill här peka på att det numera är vanligt att barnets far är närvarande under hela förlossningen. Vad det gäller den första kontakten mellan mor och barn torde det vid okomplicerade förlossningar vara helt möjligt att modern får ha barnet hos sig omedelbart efter förlossningen. Så sker också i ökad utsträckning vid sjukhusen. Några centrala bestämmelser som hindrar en sådan ordning finns inte. Det ankommer sålunda på den ansvarige överläkaren att besluta om de behandlingsrutiner m. m. som skall tillämpas på hans avdelning.

Socialstyrelsen har för avsikt att vid de årliga konferenserna med barn- och förlossningsöverläkare ta upp till behandling hela frågan om den personliga omvårdnaden om mor och barn i samband med förlossningen. I det sammanhanget kommer alltså de av fru *Hambraeus* berörda frågorna att behandlas.

Fru *HAMBRAEUS* (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret på min interpellation.

Min fråga föranleddes av doktor Marshall H. Klaus' forskningsresultat som presenterades vid ett symposium i Göteborg i januari detta år. Han har undersökt faktorer som har betydelse för hur känslöbandet mellan mor och barn byggs upp och kommit fram till häpnadsväckande resultat. En grupp förstföderskor fick ha sitt nyfödda barn naket hos sig den första timmen efter förlossningen och fick sedan vara med det längre tid varje dag de första tre dagarna än vad som är rutin. Sex månader efteråt hade dessa ett mer positivt förhållande till barnet än kontrollgruppen. De var ömmare mot det, var mer intresserade av ögonkontakt och var ovilliga att lämna ifrån sig barnet. Efter två år fanns det fortfarande signifikanta skillnader. Mammorna som fått en närmare första kontakt med sina barn ställde två gånger så många frågor till barnen men gav dem bara hälften så många tillsägelser i jämförelse med kontrollgruppen.

Doktor Klaus är själv förvånad över resultatet. Skulle några få timmars extra kontakt direkt efter födelsen vara betydelsefullare än mängder av teoretisk utbildning i barnuppfostran och barnavård? Är den första timmen i livet av unik betydelse också hos människan, liksom den är det för många djurarter?

Alla är vi överens om att vad barn behöver mest av allt är kärlek. Men det verkar som om vi har överbetonat vikten av teoretiska kunskaper och

Tisdagen den
26 mars 1974

*Om kommunalt
bostadstillägg åt
långvårdspatienter
m. fl.*

underskattat den rent fysiska kontaktens betydelse när det gäller att bygga upp ett avspänt, varmt förhållande mellan mor och barn. Det är ju fråga om ett kärleksförhållande, och det kan störas av spänningar, blyghet och osäkerhet och känslor av främlingskap. Många förstföderskor är oerhört osäkra på sig själva och sin förmåga att ge barnet vad det behöver. Det är nog inte ovanligt att man är direkt blyg och rädd för det lilla underverket. Personalen på BB är så rutinerad och skicklig, och det är man naturligtvis tacksam för, men det ökar inte ens tilltro till en själv. När barnet omedelbart tas från mamman för att skötas av andra som "kan det där med bebisar", verkar det inte otroligt att känslokontakten mellan mor och barn kan störas.

En förstföderska behöver känna att det är just hon som kan tillfredsställa barnets behov. Tänk om det är så enkelt att en intensiv hudkontakt mellan mor och barn just efter födelsen underlättar känslokontakten och åstadkommer den fysiska avspänningen som gör mammans famn varm och trygg utan att någon behöver undervisa och teoretisera! Blotta misstanken att det ligger någonting i det här måste naturligtvis omedelbart leda till åtgärder. Vi har ju allt att vinna och ingenting att förlora.

Men dagens verklighet är en annan på många håll. Svenska barnmorskeförbundet ger mig rätt i att det går alltför trögt att ändra rutinerna i den här riktningen. Ofta är man också för jäktad och måste skynda på för att hinna med nästa förlossning. Här har tydliga rationaliseringssträvandena blivit allt annat än rationella.

Jag konstaterar emellertid med tillfredsställelse att socialministern säger att det inte finns några centrala bestämmelser som hindrar att mamman får ha barnet hos sig omedelbart efter förlossningen. Det är också bra att socialstyrelsen planerar att ta upp dessa frågor vid sin årliga konferens med barn- och förlossningsöverläkare. Det verkar emellertid helt nödvändigt att även annan personal med erfarenhet och ansvar för förlossningsvården, t. ex. barnmorskor, sjuksköterskor och barnsköterskor – och varför inte också mammor – får bidra med sina erfarenheter vid denna konferens. Även om läkaren bär huvudansvaret är det troligt att han har den minsta praktiska och personliga erfarenheten av dessa frågor.

Jag ber än en gång att få tacka för svaret och hoppas att socialministern med uppmärksamhet kommer att följa den här frågan.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om kommunalt bostadstillägg åt långvårdspatienter m. fl.

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr *Jadestigs* (s) den 22 februari framställda interpellation, nr 35, och anförde:

Herr talman! Herr *Jadestig* har frågat mig om jag är beredd att ta initiativ till sådana ändringar i gällande bestämmelser att kommunalt bostadstillägg även kan utgå till den som åtnjuter långtidssjukvård eller

Tisdagen den
26 mars 1974

*Om kommunalt
bostadstillägg åt
långvårdspatienter
m. fl.*

därmed jämförlig vård såsom vistelse på ålderdomshem.

De statliga bestämmelserna angående kommunala bostadstillägg till folkpensionärer avser i huvudsak enbart reglerna för inkomstprövningen av dessa förmåner. I övrigt ankommer det på kommunen själv att besluta om vilka bestämmelser som skall gälla för bostadstilläggen inom kommunen. Kommunförbundet har år 1968 utfärdat rekommendationer till kommunerna när det gäller utformningen av grunderna för bostadstilläggen. I dessa rekommendationer berörs även reglerna för bostadstillägg för den som vistas på offentlig vårdinstitution.

I anslutning till de senaste kommunindelningsändringarna pågår inom Kommunförbundet en kartläggning av de bestämmelser för bostadstillägg för pensionärer som för närvarande tillämpas i kommunerna och erfarenheterna från den praktiska tillämpningen av dessa bestämmelser. Enligt vad jag inhämtat kommer denna pågående undersökning även att innefatta tillämpningen av bidragsreglerna i det avseende som herr Jädestig tar upp i sin interpellation. Resultatet av detta arbete kommer att ligga till grund för en förnyad prövning av innehållet i Kommunförbundets rekommendation angående reglerna för de kommunala bostadstilläggen.

Herr JÄDESTIG (s):

Herr talman! Jag har tidigare aktualiserat frågor rörande långtidsvården. Senast gällde det besittningsskyddet för den som har bostad och är föremål för långtidsvårdsrehabilitering. Det svar som statsrådet Lidbom vid det tillfället gav har visat sig vara positivt även när det gäller det praktiskt juridiska arbetet. Då hade jag inte klart för mig vilka problem som uppstår för dem som har långtidsvård och önskar vara kvar i sin egen lägenhet men som på grund av bristande ekonomiska möjligheter fråntas denna rätt då man från det allmännas sida, mycket ofta drastiskt, drar in det kommunala bostadstillägget. Jag har därför i min interpellation riktat frågan till statsrådet, om han är beredd att ta initiativ till sådana ändringar i nuvarande bestämmelser att situationen kan göras mera mänsklig för många medborgare i vårt land. Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Så långt jag förstår är statsrådet emellertid inte beredd att ta initiativ i själva sakfrågan, utan hänvisar i svaret till att Kommunförbundet håller på med en översyn av sina rekommendationer till kommunerna. Det som är positivt är att statsrådet inhämtat att vi har all anledning att förvänta oss att Kommunförbundet kommer att se till, att rekommendationerna till kommunerna och därmed tillämpningsföreskrifterna skall få en mer positiv utformning än för närvarande och så att säga ligga närmare min interpellations syfte.

Om jag kan tyda statsrådets svar på det sättet, så är jag mycket tacksam för det och utgår ifrån att statsrådet kommer att uppmärksamma ärendets vidare handläggning och följa upp Kommunförbundets slutliga ställningstagande.

Grunderna för kommunalt bostadstillägg fastställs helt riktigt av kommunerna, och de reglerar inte bara tilläggets storlek utan även de speciella förutsättningar som skall vara uppfyllda för att man skall få

kommunalt bostadstillägg. Grunderna är så pass rigoröst utformade att de i praktiken kan gälla själva rätten eller möjligheten att hålla sig med en egen bostad – ett eget hem.

Sett ur psykologisk och sociologisk synpunkt är bostaden en väsentlig förutsättning för en människas självkänsla och värdighet. En bostad betyder också mycket för en människas identitet. Bostaden är en plats som i lagstiftningen har getts ett särskilt skydd. Det som man vill skydda är den mänskliga integriteten. Om den mänskliga integriteten ifrågasätts ute i samhället, skall individen alltid kunna räkna med att vara skyddad – att känna sig trygg i sin bostad. En människa utan bostad är utlämnad åt godtycke och degraderad i sin värdighet.

Bostadens betydelse också som motivationsfaktor för rehabilitering är omvittnad av många, men bostaden har en positiv inverkan även för den som inte i egentlig mening kan rehabiliteras. En människa kan sjunka ner i förtvivlan och bli ett tungt vårdfall alldeles i onödan.

Bostaden skall ses som en rättighet som vi andra måste garantera för den som saknar egna medel. Långvård är ju ingen boendeform. Tänk också på att långvård gäller människor i alla åldrar och människor med alla grader av psykisk kapacitet, från den själsligt obrutne till hans motsats. Det är en enorm karta av sjukdomstillstånd som sorterar under långvården, där också problemen varierar från fall till fall. Sjukvårdslagen har för övrigt ingen definition på vad långvård är.

Ju yngre en människa är, desto större katastrof måste ett indraget bostadstillägg vara, men vi kan ju inte ge oss till att åldersgradera rätten till bostadstillägg.

Man kan också fråga så här: Med vilken rätt går samhället in här och fastställer behovet av en bostad? – ”Den som vårdas på långvårdsklinik behöver ingen bostad, alltså kan vi dra in det kommunala bostadstillägget.” I andra fall lägger sig ju inte samhället i hur många bostäder den eller den enskilda personen håller sig med. Har man pengar att betala med reses inga invändningar, men skall egentligen penningen vara avgörande?

Det kan synas som en självklarhet att de sociala konsekvenserna av en indragning av kommunalt bostadstillägg bara drabbar den som har uppburit tillägget. Det betyder att den som uppstår kommunalt bostadstillägg är utlämnad på nåd och onåd. Det kommunala bostadstillägget är ett medel för att hålla en bostad. Tar man bort det medlet, tar man samtidigt bort bostaden.

De av Kommunförbundet nu utfärdade rekommendationerna till kommunerna om utformningen av grunderna för bostadstilläggen när det gäller de medborgare som åtnjuter långtidsvård omfattade tyvärr inte i någon väsentlig grad de omarbetade rekommendationerna från 1968, utan vad som gäller är i hög grad 1952 års synsätt. Under dessa årtionden som har förflutit sedan 1952 har emellertid socialvården i vidare mening undergått en genomgripande omvandling i humaniserande riktning.

Bestämmelserna om indragning av kommunalt bostadstillägg vid ”varaktig” institutionsvård är, som jag ser det, en relik från ett passerat skede då samhällets resurser och människors sociala värderingar var annorlunda. Dessa bestämmelser strider uppenbart mot grundtanken

Tisdagen den
26 mars 1974

*Om kommunalt
bostadstillägg åt
långvårdspatienter
m. fl.*

bakom begreppet "långtidssjukvård". Grundtanken är nämligen den att så snart tillfälle yppar sig skall den långtidssjuka lämna institutionen. Hur skall denna målsättning kunna förverkligas om den långtidssjuka, t. ex. av ekonomiska skäl, tvingas att lämna ifrån sig sin bostad och realisera sitt bohag? Skall begreppet långtidssjukvård ha ett meningsfullt innehåll, måste samhället även sörja för att den vårdade har en bostad att gå hem till. Skall rätten till en bostad göras beroende av en prognos, då har vi urholkat långtidssjukvårdsbegreppet.

För människor, orienterade i tid och rum och med obruten intellektuell kapacitet, har bostaden, inte minst ur rehabiliteringssynpunkt, ett mycket stort värde. Att leva är att ha möjligheter! Berövar man en människa rätten eller möjligheten att hålla en bostad genom att rycka undan de ekonomiska förutsättningarna, berövar man henne samtidigt alla de möjligheter som är knutna till innehavet av en bostad. För en långtidssjuk kan det gälla frågan om att leva eller att bara existera.

Jag vill dock framhålla att för många som vistas på långvårdsklinik behöver det inte innebära att den egna bostaden måste uppges när det kommunala bostadstillägget av en eller annan anledning dras in. Här kommer ju vad jag inledningsvis sade om besittningsrätten in. Många har i dag ekonomisk möjlighet att ändå klara hyreskostnaderna. Men det är många som inte befinner sig i den situationen, och problemet gäller i hög grad de människor som inte har denna ekonomiskt starka grund att stå på. Samhällets sociala ambition har i många år varit och är alltför utjämnade de orättvisor som uppkommer genom människornas olika förutsättningar.

Herr talman! Jag är medveten om att det är kommunerna som i första hand bör se över dessa bestämmelser. Jag är också medveten om att avgörandet i dag närmast ligger hos Kommunförbundet och vi får hoppas att dess rekommendation skall gå i den humaniserande socialvårdens anda. Men jag hoppas att statsrådet medverkar med all kraft i arbetet och därmed möjliggör för många att känna den trygghet som bostaden ändå utgör. Trots att man är sjuk och vårdas kortare eller längre tid inom långtidssjukvården, som ju numera i hög grad är en rehabiliterande vårdform, skall rätten till den egna bostaden stå kvar.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Jag vill gärna understryka den stora betydelse som den egna bostaden har för alla människor och i särskilt hög grad för de äldre. Bostaden skall, som herr Jadestig sade, vara en rättighet. Långtidsvården är ju ingen boendeform.

De senaste årens utveckling på åldringsvårdens område har också varit inriktad på att genom olika åtgärder göra det möjligt för de gamla att bo kvar i sina vanliga bostäder, i sin egen miljö. Det är alltså själva inriktningen av den öppna åldringsvården, och vi tillmäter utvecklingen på det här området utomordentlig stor betydelse. Genom utbyggnaden av exempelvis den sociala hemhjälpen kan i dag flera hundratals gamla nu få en trygg omvårdnad i sina egna hem.

De kommunala bostadstilläggen har självfallet stor betydelse när det gäller möjligheterna för de gamla att ha en bostad med god standard. Allt

fler kommuner har också under senare år utformat sina bostadstillägg till pensionärerna så att tilläggen anknyter till den faktiska bostads-kostnaden. Det är givetvis angeläget att den vikt som den moderna åldringsvården lägger vid den egna bostaden också kommer till uttryck vid tillämpningen av reglerna för de kommunala bostadstilläggen. Reglerna bör vara utformade så att de underlättar genomförandet av olika åtgärder som behöver vidtas för att tillgodose åldringarnas skiftande behov av vård och service.

Den som vistas på långvårdsavdelning bör kunna lämna sjukhuset så snart detta är möjligt ur *vårdsynpunkt*, oberoende av vårdtidens längd. Bostadsfrågan måste då helt naturligt kunna ordnas. Många gånger är det med hänsyn till hälsotillståndet inte möjligt för vederbörande att flytta tillbaka till den gamla bostaden. Det bör då finnas tillgång till andra lösningar, exempelvis pensionärlägenhet eller servicehus, som ger den trygghet och den service som krävs i de enskilda fallen.

Reglerna för de kommunala bostadstilläggen har alltså många – låt mig understryka det – anknytningspunkter till åtgärderna inom åldringsvården. Eftersom det i båda fallen gäller kommunala frågor borde samordningsproblemen i allmänhet kunna lösas utan några större svårigheter.

Jag vill gärna tillägga, herr talman, att jag vid mina kontakter med Kommunförbundet förvissat mig om att man vid den pågående allmänna kartläggningen av de kommunala bostadstilläggen också kommer att behandla de frågor som berörts här i dag. Och jag kan försäkra herr Jadestig att även om detta är en kommunal fråga kommer vi inom departementet att med mycket stort intresse följa det fortsatta viktiga arbetet på området.

Herr JADESTIG (s):

Herr talman! Jag känner ett behov av att få tacka statsrådet för den här deklarationen om rätten till den egna bostaden och om det intresse som departementet kommer att ha för frågan. Det är en viktig fråga, som gäller ökad trygghet för många människor.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om viss vidgning av rätten till sjukersättning

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr *Gustavssons* i Alvesta (c) den 13 mars framställda interpellation, nr 51, och anförde:

Herr talman! Herr Gustavsson i Alvesta har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att ge dem som begärt undantagande från försäkringen för tilläggspension motsvarande rätt till ersättning vid sjukdom som erhålles genom hemmamekeförsäkringen.

Enligt lagen om allmän försäkring kan den som har inkomst av annat förvärvsarbete än anställning begära undantagande från ATP såvitt gäller sådan inkomst. Ett undantagande från ATP ledde enligt bestämmelser

Tisdagen den
26 mars 1974

*Om viss vidgning av
rätten till sjukersättning*

som gällde fram till den 1 januari i år beträffande sjukpenningförsäkringen till att inkomsten gav rätt enbart till grundsjukpenning. Tilläggsjukpenning kunde således inte utgå. Denna sammankoppling mellan valmöjligheterna inom ATP och sjukförsäkringen har gällt alltsedan tillkomsten av lagen om allmän försäkring.

Sjukpenningreformen, som efter beslut av 1973 års riksdag genomfördes från årsskiftet, innebär att det tidigare systemet med uppdelning av sjukpenningen i grund- och tilläggsjukpenning och med indelning av de försäkrade i olika sjukpenningklasser ersätts av ett i princip enhetligt system, där sjukpenningen motsvarar 90 procent av den bortfallna inkomsten. Samtidigt gjordes sjukpenningen skattepliktig och pensionsgrundande för ATP.

En konsekvens av reformen var att den särskilda möjlighet som tidigare funnits för företagare som begärt undantagande från ATP att vara försäkrad för grundsjukpenning bortföll. Därför infördes en särskild möjlighet för de personer som berördes av förändringen att återkalla sitt undantagande från ATP utan hinder av de regler som annars gäller för återkallelse. I övrigt ansågs några övergångsbestämmelser inte motiverade. Ett enhälligt riksdagsbeslut ligger till grund för den nu gällande ordningen.

Tidsfristen för återkallelse av undantagande från ATP enligt övergångsregeln går ut den sista i denna månad i enlighet med riksdagens beslut. En återkallelse som görs inom den utsatta tidsfristen medför att sjukpenningförsäkringen blir gällande fr. o. m. den 1 januari 1974. Samtidigt med återkallelsen av undantagandet kan den försäkrade om han så önskar begära att sjukpenningförsäkringen skall gälla med 3, 33 eller 93 dagars karenstid. De som berörs av förändringen har fått personliga meddelanden om de övergångsbestämmelser som nu gäller.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret och har ingenting att erinra mot den redovisning av riksdagsbeslutet och dess innehåll som socialministern här gav.

Förra årets beslut om sjukreformen var enligt min mening mycket värdefullt. Men tyvärr fanns det ett negativt inslag i beslutet – och det är det som gjort att jag nu har tagit upp frågan i min interpellation – nämligen att ett undantagande från ATP innebär att den som begär undantagandet inte längre är tillförsäkrad rätt till grundsjukpenning. Därigenom ställs en inte så liten grupp människor utanför möjligheten att i fortsättningen få grundsjukpenning genom sjukförsäkringen.

Jag är övertygad om att många av riksdagens ledamöter inte hade klart för sig att reformen skulle få sådana konsekvenser. Som socialministern framhöll var riksdagsbeslutet enhälligt, men nu visar det sig som sagt att förmodligen betydligt fler människor än man räknat med ställs utanför möjligheten att få grundsjukpenning, och oftast är det dessutom människor med små inkomster, alltså de ekonomiskt svaga i samhället. Jag tycker det är högst otillfredsställande att vi tar ifrån dem det grundskydd som sjukpenningen utgör. Det kan inte vara likgiltigt för riksdagen hur dessa människors grundtrygghet ordnas.

Tisdagen den
26 mars 1974*Om viss vidgning av
rätten till sjukersätt-
ning*

När vi här har fattat ett beslut och nu ser att det får negativa konsekvenser för många menar jag att vi skall kunna ta upp ärendet igen, och det är därför jag har aktualiserat frågan. Jag har själv varit med om att fatta beslutet och skyller alltså inte någon för dessa negativa konsekvenser. Jag erkänner öppet att jag vid beslutets fattande inte hade trängt in tillräckligt i frågan, och därför räknade jag inte med att beslutet skulle få de här konsekvenserna.

Det är en många gånger ekonomiskt och socialt svag grupp som detta gäller. Därför menar jag att det vore viktigt att ta upp frågan till ny prövning. Vad jag har frågat socialministern är just, om han är villig att göra det eller att vidtaga någon annan åtgärd. På den direkta frågan har jag inte fått något svar. Jag har fått en redovisning av beslutets innebörd och av vilka möjligheter som finns att återinträda i ATP-systemet. Men frågan var om socialministern vill medverka till att ge även dem som av olika skäl inte kan gå in i ATP-systemet möjlighet att i fortsättningen få grundsjukpenning.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Herr Gustavsson i Alvesta har ifrågasatt om man inte borde låta de företagare som begärt undantagande från ATP-försäkringen få en motsvarande rätt till ersättning vid sjukdom som den som hemmamakeförsäkringen ger. Familjepolitiska kommittén har ingående prövat frågan, om det finns fog att utsträcka hemmamakeförsäkringen till andra grupper än dem som nu täcks av hemmamakeförsäkringen. Kommittén har stannat för att någon sådan utsträckning inte bör äga rum. Kommitténs slutsats är tillämplig också för den kategori som herr Gustavsson talar om. Bestämmelserna för dem som begärt undantagande från sjukpenningförsäkringen prövades särskilt – observera det, herr Gustavsson! – av socialförsäkringsutskottet vid behandlingen av sjukpenningreformen; detta var alltså ingen fråga som förblev i anonymitet. Den övergångsregel som nu gäller utformades av ett enhälligt utskott och ansågs vid riksdagsbehandlingen innebära en riktig lösning. Jag hänvisar herr Gustavsson till protokollet på den punkten.

Att herr Gustavsson nu kritiserar ett enhälligt riksdagsbeslut som han själv varit med om att fatta för mindre än ett år sedan skall jag inte ta upp här – herr Gustavsson säger ju själv öppet att han inte ägde någon kännedom om detta, och han följde uppenbarligen inte upp frågan. Men utskottet gjorde det, och frågan var observerad. Vid den sakliga prövning som ägde rum kom man till den slutsats som sedermera blev riksdagens beslut.

De personer som herr Gustavsson på sitt sätt åberopar bör herr Gustavsson upplysa om de rättigheter de har till inträde; jag har redovisat dessa i mitt svar. Här kan goda krafter medverka i en viktig informations- och upplysningsverksamhet.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Jag har inte sagt att det var fråga om någon anonymitet i detta sammanhang. Jag har sagt att jag är övertygad om att det var många av riksdagens ledamöter som inte förutsåg att reformen skulle få de

Tisdagen den
26 mars 1974

*Om revidering av
läroplanen för
ortoptister*

uppkomna konsekvenserna.

Jag rider inte på prestige, herr socialminister. Jag har öppet erkänt att jag varit med om att fatta beslutet, men jag har sagt att jag, om det nu visar sig medföra besvärliga konsekvenser för en ekonomiskt svag grupp, också skall kunna ta upp den här saken och ifrågasätta om det inte vore riktigt att göra en omprövning just för den här gruppen.

Sedan säger socialministern att vi bör kunna upplysa dem det här gäller. Men socialministern torde vara medveten om att det finns många människor i detta land med små inkomster, och det är många som av den anledningen inte har gått med i pensionssystemet. Resultatet av detta blir att den grupp som ställs utanför hänvisas till ett privat försäkringsbolag för att ordna sitt försäkringskydd vid inträffad sjukdom, och det menar jag är otillfredsställande.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten med herr Gustavsson i Alvesta i den här frågan, men nog finns det anledning påpeka att de konsekvenser herr Gustavsson talar om – som han säger inte var kända – var i hög grad kända för utskottet vid behandlingen av ärendet. Det var anledningen till att jag strök under att det här inte var någon fråga som så att säga försvann i hanteringen. Tvärtom! När nu herr Gustavsson säger att man inte rimligtvis kunde förutse den ändring som här skulle ske är det en sanning med – minst sagt – stor modifikation.

Observera också att de som här berörs också fått personliga meddelanden om de övergångsbestämmelser som nu gäller. Om rätten och möjligheten att ansluta sig till försäkringen råder alltså ingen oklarhet. De som har små inkomster har också möjlighet att få lägre avgifter. Därför tycker jag att när det gäller de enskilda fallen man allvarligt bör överväga en anslutning, eftersom den trygghet som erbjuds är av väsentlig betydelse. Det var detta jag menade att herr Gustavsson skall observera. Han bör också medverka till att den upplysningen kommer ut.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om revidering av läroplanen för ortoptister

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN erhöll ordet för att besvara fru Gradins (s) den 26 februari framställda interpellation, nr 39, till herr utbildningsministern, och anförde:

Herr talman! Fru Gradin har frågat chefen för utbildningsdepartementet om han är beredd att med hänsyn till vårdssituationen inom ögonsjukvården med största skyndsamhet låta revidera läroplanen för ortoptister, så att den utifrån de svenska elevernas förutsättningar planeras i nivå med den hittills i utlandet bedrivna utbildningen, där bl. a. praktisk ingår i läroplanen. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara interpellationen.

Utbildning av annan personal än läkare för ögonvården bedrivs för

Tisdagen den
26 mars 1974

---

*Om revidering av
läroplanen för
ortoptister*

närvarande inom gymnasieskolan i form av specialkurser, i form av dels oftalmologassistentutbildning, dels ortoptistutbildning. Medan den förstnämnda utbildningen bedrivits i ca tio år har den första ortoptistkursen startats relativt nyligen. Det är enligt min mening glädjande att sistnämnda utbildning, efter flera års utredningsarbete, nu kunnat komma till stånd.

Skolöverstyrelsen har fastställt nu gällande läroplan för ortoptistutbildningen. Det ingår också i skolöverstyrelsens arbetsuppgifter att värdera erfarenheterna av denna utbildning lika väl som av andra utbildningar inom sitt ämbetsområde. Om det visar sig föreligga behov att göra ändringar i gällande läroplan, utgår jag därför från att skolöverstyrelsen själv tar de initiativ som behövs. Det förhållandet att endast en kurs genomförts kan göra det svårt att nu bedöma behovet av förändringar i läroplanen för ortoptistutbildningen.

Jag vill slutligen tillägga att Kungl. Maj:t nyligen, på grundval av förra årets riksdagsbeslut, gett skolöverstyrelsen i uppdrag att överväga frågan om samnordisk utbildning av ortoptister.

Fru GRADIN (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min interpellation. Jag vill gärna tolka svaret så, att det är positivt. Vi är båda överens om hur viktigt det är att vi äntligen fått till stånd en utbildning av ortoptister i Sverige, men en fluga gör ju ingen sommar. Som jag ser det och som jag har fått läget skildrat för mig gäller det nu att se till att det blir flera kurser, så att man därmed så småningom får tillräcklig tillgång på ortoptister. Funnes det ett stort antal av den gruppen, skulle många människor i dag få hjälp med sin syn, och vi skulle därmed kunna förebygga onödiga handikapp.

Jag tycker nog att det redan nu går att utvärdera den första kursen, som hölls under hösten 1973. Man kan säga att eleverna där är väl lämpade för sin utbildning – de klarar den mycket bra. Om kursplanen sägs det att den räcker teoretiskt rent innehållsmässigt, men att den behöver omarbetas. Det har nämligen för det första visat sig svårt för eleverna att tillgodogöra sig den praktiska undervisningen på kliniken efter endast en veckas teorielektioner – dem har man då haft i form av koncentrationsläsning. För det andra är den tid som har avsatts för genomgång av varje ämnesområde mycket snävt tilltagen.

Men den stora frågan gäller praktiken. Här, liksom på många andra områden, är det viktigt att det finns ett teoretiskt moment och ett praktiskt moment och att teori och praktik varvas i utbildningen. Den frågan måste på något vis också klaras ut i det här sammanhanget. De utredningar som föregick den första kursen för utbildning av ortoptister var helt eniga om behovet av praktik – man ville faktiskt ha ett helt år – men det förslaget föll tydligen bort i slutskedet, och det blev alltså bara en termins teori. Detta upptäcktes för sent. Nu lyckades man dock i samband med den första kursen improvisera och lösa praktikfrågan. Det som från början varit tänkt som ett praktikår blev ett halvt år, och det kanske är tillräckligt.

Som jag bedömer saken vore det emellertid olyckligt om man inte

Tisdagen den
26 mars 1974

*Om revidering av
läroplanen för
ortoptister*

nu på en gång tog itu med frågan. Jag tror nämligen inte att den aktion som genomfördes – med mycken möda för övrigt – i samband med den första kursen kommer att kunna upprepas. Därför hoppas jag att statsrådet skall följa frågan om ortoptistutbildningen med uppmärksamhet, så att det snarast kan komma till stånd en andra kurs och att SÖ då skall ha dragit lärdomar av den första kursen. Jag bedömer detta vara helt nödvändigt för att det skall kunna bli en fortsatt utbildning – och en sådan behövs verkligen, inte minst med tanke på att nu också ett tiotal landsting förbereder syncentraler i anslutning till sina ögonkliniker.

Överläggningen var härmed slutad.

- § 10 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts propositioner
nr 46 till jordbruksutskottet,
nr 47 till näringsutskottet,
nr 48 till civilutskottet,
nr 49 till justitieukskottet,
nr 60 och 63 till näringsutskottet,
nr 65 till finansutskottet,
nr 68 till civilutskottet,
nr 71 till justitieukskottet samt
nr 85 till utskott enligt följande:

Bilaga 1	Kungl. hov- och slottsstaterna . . .	Finansutskottet
Bilaga 2	Utrikesdepartementet	Utrikesutskottet
Bilaga 3	Försvarsdepartementet	Försvarsutskottet
Bilaga 4	Socialdepartementet	Socialutskottet
Bilaga 5	Kommunikationsdepartementet . .	Trafikutskottet
Bilaga 6	Finansdepartementet	Finansutskottet
Bilaga 7	Utbildningsdepartementet	
	Driftbudgeten:	
	Punkten 1 Kommittéer m. m. . . .	Utbildningsutskottet
	Punkten 2 Bidrag till Operan och Dramatiska teatern . .	Kulturutskottet
	Punkten 3 Bidrag till Svenska riks- teatern	Kulturutskottet
	Punkten 4 Vissa merkostnader för renhållning och städ- ning	Utbildningsutskottet
	Kapitalbudgeten:	
	Punkten 5 Byggnadsarbeten vid universiteten m. m. . .	Utbildningsutskottet
Bilaga 8	Jordbruksdepartementet	Jordbruksutskottet
Bilaga 9	Handelsdepartementet	Försvarsutskottet
Bilaga 10	Arbetsmarknadsdepartementet . . .	Inrikesutskottet
Bilaga 11	Industridepartementet	Näringsutskottet
Bilaga 12	Avskrivning av nya kapitalinve- stingar	Finansutskottet

§ 11 Föredrogs och hänvisades motionen nr 1627 till näringsutskottet.

§ 12 Föredrogs, men bordlades åter skatteutskottets betänkanden nr 6, 7, 12 och 13, lagutskottets betänkanden nr 5 och 8, försvarsutskottets betänkande nr 14, socialförsäkringsutskottets betänkanden nr 11--13, socialutskottets betänkanden nr 4, 6, 9 och 10, kulturutskottets betänkande nr 5, näringsutskottets betänkanden nr 7--10 samt civilutskottets betänkanden nr 11--16.

§ 13 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 58--60.

§ 14 Herr talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle lagutskottets betänkande nr 8 och socialutskottets betänkande nr 6 i nu angiven ordning uppföras närmast efter civilutskottets betänkande nr 14.

§ 15 Interpellation nr 61 ang. socialstyrelsens förslag till läkarfördelningsprogram för femårsperioden 1973--1977

Ordet lämnades på begäran till

Herr PETTERSSON i Kvänum (c), som yttrade:

Herr talman! Socialstyrelsens förslag till läkarfördelningsprogram för femårsperioden 1973--1977, LP 77, anvisar olika verksamhetsfält för det beräknade tillskottet av specialistkompetenta läkare. I första hand skall läkarna gå till den offentliga sjukvården, dvs. till vakanta och nyinrättade tjänster vid sjukhus och i öppen vård; i andra hand till forskning, administration, undervisning och företagshälsovård.

I en artikel i Läkartidningen nr 41/1973, "1 300 specialister utan tjänst 1975", redovisas den sammantagna effekten av dessa placeringmöjligheter för perioden t. o. m. 1975.

Med de beräkningsgrunder som använts i artikeln kommer effekterna av LP 77 att innebära, att minst 1 300 specialistkompetenta läkare kommer att vara utan tjänst vid slutet av år 1975.

Överskottet av specialistkompetenta läkare blir relativt sett störst inom specialiteterna barnsjukdomar, invärtes medicin med subspecialiteter, kirurgi med subspecialiteter och gynekologi. Ett stort underskott av specialistkompetenta läkare kommer däremot att finnas inom verksamhetsområdena allmänläkarvård och långvård/rehabilitering.

En beräkning för slutet av den period som LP 77 avser visar att överskottet av specialister inom barnmedicin, invärtes medicin, kirurgi och gynekologi ökar, medan specialiteter med rekryteringssvårigheter som långvård, ögonsjukdomar, öronsjukdomar och röntgen tydligare går mot en bristsituation och allmänläkarsektorns underskott kraftigt ökar.

I LP 77 påpekas den bekymmersamma situationen med den begränsade rekryteringen till allmänläkarutbildningen. De föreslagna åtgärderna

om rekrytering via blockförordnanden kommer inte under den närmaste femårsperioden att kunna ge ett tillräckligt tillskott av färdigutbildade allmänläkare. Underskottet av allmänläkare kan ej heller täckas genom att överskottet av läkare inom främst invärtes medicin och kirurgi – utan speciella utbildningsinsatser eller med begränsade sådana – utnyttjas för förstärkning av allmänläkarkåren, vilket föreslås i LP 77.

Utbyggnaden av tjänsteorganisationen inom den öppna vården måste därför under den närmaste femårsperioden i betydande utsträckning inriktas mot den öppna specialistvården.

Mot bakgrund av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr socialministern framställa följande frågor:

1. Avser statsrådet vidta åtgärder för att komma till rätta med här påvisade svårigheter?

2. Vad kommer detta i så fall att få för praktisk betydelse för sjukvårdshuvudmännens planering?

Denna anhållan bordlades.

§ 16 Anmäldes och bordlades Skatteutskottets betänkanden

Nr 10 i anledning av motioner om rätt till avdrag vid inkomstbeskattningen för gåvor till allmännyttiga ändamål, m. m.

Nr 11 i anledning av motioner angående realisationsvinstbeskattningen vid avyttring av fastighet, m. m.

Utbildningsutskottets betänkanden

Nr 7 med anledning av propositionen 1974:1 i vad avser anslag för budgetåret 1974/75 till det obligatoriska skolväsendet m. m. jämte motioner

Nr 8 med anledning av propositionen 1974:1 i vad avser anslag för budgetåret 1974/75 till gymnasiala skolor m. m. jämte motioner

Nr 10 med anledning av propositionen 1974:1 i vad avser anslag för budgetåret 1974/75 till bidrag till svensk undervisning i utlandet m. m. jämte motion

Nr 12 med anledning av motioner angående undervisningsgruppers storlek m. m. i skolan

Trafikutskottets betänkande

Nr 12 rörande vissa inrikes- och charterflygfrågor

Jordbruksutskottets betänkande

Nr 6 i anledning av motioner angående jordbrukspolitiken, m. m.

Inrikesutskottets betänkanden

Nr 4 i anledning av propositionen 1974:1 i vad avser vissa för flera huvudtitlar gemensamma frågor jämte motioner

Nr 6 i anledning av i propositionen 1974:1 bilaga 13 gjorda framställningar rörande invandringspolitiken jämte motioner

§ 17 Anmälades och bordlades motionerna

Nr 48

Nr 1628 av herr *Boo m. fl.*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:33 med förslag till lag om inrikes vägtransport

Tisdagen den
26 mars 1974

Nr 1629 av herr *Bohman m. fl.*

Nr 1630 av herr *Boo m. fl.*

Nr 1631 av fru *Lindquist m. fl.*

Nr 1632 av herr *Werner i Tyresö m. fl.*

Nr 1633 av herr *Winberg m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:35 med förslag till lag om ändring i vallagen (1972:620), m. m.

Nr 1634 av herr *Börjesson* i Glömminge och fru *Hambraeus*

Nr 1635 av herr *Israelsson m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:42 med förslag till inkassolag m. m.

Nr 1636 av herr *Wennerfors*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:43 med förslag till lag om handel med arbeten av guld, silver eller platina, m. m.

Nr 1637 av herr *Andersson* i Edsbro *m. fl.*

Nr 1638 av herr *Berndtson m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:51 med förslag till lag om ändring i lotteriförordningen (1939:207), m. m.

Nr 1639 av herr *Komstedt m. fl.*

Nr 1640 av fru tredje vice talmannen *Nettelbrandt*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:54 angående finansiering av Svenska utvecklingsaktiebolaget

Nr 1641 av herr *Hermansson m. fl.*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:55 med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1973:162) om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund

Nr 1642 av herrar *Jonasson* och *Persson* i Heden

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:58 angående ökade livsmedelssubventioner

Nr 1643 av herrar *Jonasson* och *Norrby*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:62 med förslag till lag med särskilda bestämmelser om insättning på skogskonto

Nr 1644 av herr *Nilsson* i Agnäs

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:70 med förslag till abortlag, m. m.

Nr 48

Tisdagen den
26 mars 1974

Utsträckt motions-
tid

Nr 1645 av herrar *Karl Bengtsson* i Varberg och *Petersson* i Röstånga

Nr 1646 av herrar *Carlström* och *Hägelmark*

Nr 1647 av herr *Danell*

Nr 1648 av herrar *Gernandt* och *Polstam*

Nr 1649 av herr *Göransson m. fl.*

Nr 1650 av herr *Strindberg m. fl.*

Nr 1651 av herr *Wennerfors m. fl.*

Nr 1652 av herr *Werner* i Tyresö *m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:75 angående vissa organisations- och anslagsfrågor m. m. rörande försvaret

§ 18 Utsträckt motionstid

Ordet lämnades på begäran till

Herr BÖRJESSON i Glömminge (c), som yttrade:

Herr talman! Jag hemställer att kammaren ville besluta att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner 1974:47 angående riktlinjer för kursverksamheten vid statens industriverk, m. m., 1974:73 med förslag till lag om bevarande av bokskog, m. m. och 1974:74 angående ökade produktionsbidrag för dagstidningar måtte med hänsyn till ärendenas omfattning utsträckas till första plenum efter torsdagen den 4 april samt att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner 1974:14 angående studiesocialt stöd, 1974:46 angående utveckling av ett informationssystem för miljövården, m. m. och 1974:63 angående åtgärder för metallmanufakturindustrin likaså måtte med hänsyn till ärendenas omfattning utsträckas till första plenum efter fredagen den 5 april.

Denna hemställan bifölls.

§ 19 Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades att följande enkla fråga denna dag framställdes, nämligen av

Nr 132 Herr *Måbrink* (vpk) till herr kommunikationsministern om tidigareläggning av vissa vägarbeten:

Vill statsrådet medverka till att arbetet med väg, som ur trafik-säkerhetssynpunkt i exceptionellt hög grad är i behov av ombyggnad – såsom exempelvis vägsträckan mellan Ramsjö i Hälsingland och Östavall på riksväg 83 – tidigarelägges och skyndsamt kommer till utförande?

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 17.01.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON